

raad en in de gemeenten doen wat des kerkeraads is.

Het gaat verder daarover, of ons kerkverband een foederatief verband zal zijn, waarin zelfstandige plaatselijke kerken samenkomen als zusterkerken om, overeenkomstig tesamen gemaakte bepalingen, een bepaalde taak te vervullen, vastgelegd en omschreven in Kerkenordening, om samen te handelen, opzicht en foederatieve tucht over elkaar uit te oefenen (vermanen, bestraffen, opdragen, uitsluiten) dan wel dat de groep kerken een institutionele eenheid zal zijn, een landelijke kerk zal zijn, waarvan de plaatselijke kerken onderdeelen zijn van een geheel, en welke landelijke kerk dan bestaat uit klassicale kerken onder een klassicaal bestuur, provinciale kerken onder een provinciaal bestuur, een landelijke kerk met aan het hoofd een generale synode.

Het gaat er verder over, of onze meerdere vergaderingen zullen zijn vergaderingen van kerken, daar vertegenwoordigd door haar afgevaardigden, dan wel vergaderingen van personen (ambtsdragers), blz. 5.

Zijn die meerdere vergaderingen geene vergaderingen van kerken door hare afgevaardigden, maar van ambtsdragers, die daar krachtens hun ambt samenkomen en handelen; en zijn die meerdere vergaderingen kerkeraden, in denzelfden zin, en van hetzelfde karakter, als de kerkeraden der plaatselijke kerken, doch hooger dan deze, en boven hen staande met een eigen gezag van bevelen en heerschen, en om zelfstandig te mogen ordenen, censureren, schorsen, afzetten, kerkeraden, kerkeraadsleden, andere leden der plaatselijke kerken; en hebben wij institutioneel klassicale en synodale kerken in den zin als wij plaatselijke geïnstitueerde kerken hebben, dan, ik heb daar reeds vroeger en meermalen op gewezen, moet de Gereformeerde beschouwing van het plaatselijk karakter der ambten opgegeven en geheel gewijzigd worden. De ambtsdragers zijn dan tevens ambtsdragers met ambtelijke roeping en met ambtelijke macht in en over alle de kerken hunner classes en particuliere en generale synodes. Zij zijn dan pausen in het klein, d.w.z. datgene, wat de paus van zich beweert: ambtsdrager in en over de geheele kerk. En het goed recht van Afscheiding en Doleantie, zooals zij historisch gebeurd zijn, kan dan niet meer op steekhoudende wijze gehandhaafd worden. Dan arme dwalende Dr H. de Cock, en arme dwalende Dr A. Kuyper Sr. en arme dwalende Dr F. L. Rutgers.

Ik, en niet ik alleen, heb voor dit nieuwe kerkrecht het noodige Schriftbewijs gevraagd, en dat meer dan eens. En in „De Heraut” is dat bewijs meermalen toegezegd, maar steeds nog niet gegeven. Men beroept zich op dogmatici en canonici o.d.g. uit vroeger eeuwen. Maar het heroep op de Westminsterse Confessie bleek op Gereformeerd standpunt niet ontvankelijk, daar deze Confessie inzake Synodes een kerkrecht leert, zooals

Koning Willem I het in 1815/1816 in toepassing bracht. Zie „De Reformatie” van 4 Nov. 1938. Het soortgelijke geldt betreffende Hoornbeek; vgl. „De Reformatie” van 29 April en van 6 Mei 1938. En de Synopsis maakt het wel niet zoo erg als de Westminsterse Confessie, doch kent aan de Overheid niettemin ook teveel macht toe betreffende het kerkelijke leven en de Synodes, zooals ook in „De Reformatie” van 4 Nov. 1938 aangewezen werd, hoewel zij in Disp. XLIX toch niet spreekt van het ingrijpen van meerdere vergaderingen om zich in de plaats van kerkeraden te dringen en „te doen wat des kerkeraads is”. Calvijn leert ten aanzien van de vergaderingen in Hand. 15 vermeld, evenmin een overheidsmacht van die samenkomst of van Synodes, of eene hiërarchische overheersching der kerken door haar; vgl. het nummer van „De Reformatie” van 28 April 1939. Dit blijkt ook duidelijk, wanneer hij Inst. IV, 10, 21 schrijft: „Het helpt hen (de Roomschen) ook niet veel, dat zij om hunne tyrannie te verontschuldigen, het voorbeeld der Apostelen voorwenden. De Apostelen, zeggen zij, en de Ouderlingen der eerste kerk hebben buiten het bevel van Christus een besluit vastgesteld, waarbij zij aan alle heidenen voorschreven, zich te onthouden van hetgeen den afgoden geofferd was, van het verstikte, en van bloed. Indien dit hun heeft vrijgestaan, waarom zou het dan niet ook aan hun opvolgers, zoo vaak de zaak het aldus eischt, vrijstaan, hetzelfde na te volgen? Maar och of zij zoowel altijd bij andere gelegenheden als in deze zaak hen navolgen. Want (wat met eene krachtige redeneering te bevestigen voor de hand ligt), ik ontken, dat de Apostelen daar iets nieuws ingesteld en besloten hebben. Immers, daar Petrus op dat Concilie (of die vergadering) uitspreekt, dat God verzocht wordt, wanneer een juk op den hals der discipelen gelegd wordt, werpt hij zelf zijne eigene uitspraak omver, wanneer hij er daarna mee instemt, dat eenig juk opgelegd wordt. Nu wordt het opgelegd, wanneer de Apostelen krachtens eigene autoriteit besluiten, dat aan de heidenen verboden moet worden, om hetgeen den afgoden geofferd is, bloed, en het verstikte, aan te raken. Wel blijft nog het bezwaar, dat zij niettemin schijnen te verbieden. Maar dat zal gemakkelijk opgelost worden, wanneer men den zin van het besluit zelf wat nader in oogenschouw neemt: want het eerste in orde, en in gewicht het voornaamste punt daarvan is, dat aan de heidenen hunne vrijheid gelaten moet worden, en dat men voor hen geene verwarring moet aanrichten, of moeilijkheid veroorzaken over inachtnemingen van de Wet. Tot hertoe treedt het (besluit) uitstekend voor ons beschermend op. En de uitzondering, die vlak daarop volgt, is ook geene nieuwe wet door de apostelen gegeven, maar een Goddelijk en eeuwig bevel Gods over het niet schenden van de liefde, en doet ook geen stip van die vrijheid af; maar zij maakt de heidenen er slechts opmerkzaam op, op welke wijze

Het geloof is ongeloof geworden. En „ongeloof is nog heel iets anders en iets veel ergers dan niet te gelooven. Eenvoudig niet gelooven kunt ge niet. Ge moet *of* geloof hebben, *of* in u woedt en heerscht het ongeloof”.

Door den Heiligen Geest, Die bij de wedergeboorte het hart des menschen, en daarmee zijn natuur principiëel vernieuwt, wordt het ongeloof van den zondigen mensch in geloof omgezet. Dit „zondaarsgeloof” richt zich evenwel niet rechtstreeks op God, doch op den Middelaar. Alleen door dien Middelaar immers is gemeenschap met God in deze bedeeeling mogelijk. „En zoo moet dan het geloof in God wel den vorm aannemen van het geloof in den Heere Jezus Christus.” En „in Christus’ eigen wezen dringt het geloof des zondaars tot het geloof in God door”.

Zoo is dus de gave van het zaligmakend geloof een herstel van het oorspronkelijk geloof, gewijzigd „overeenkomstig de behoefte van den dood en nood, die in den zondaar heerschen”. En dat geloof komt nu uit „aan den wortel van onze natuur in oorspronkelijke gaafheid”.<sup>70)</sup>

De beteekenis van deze visie op het geloof is nauwelijks te overzien. Ze beduidt een scherpe, principiële afwijzing zoowel van de Roomsche als de Barthiaansche conceptie. Ze beheerscht het karakter, de plaats en de taak der kerk op beslissende wijze. Ze maakt principiëel een waarlijk Christelijk leven — sociaal, politiek, wetenschappelijk, aesthetisch enz. — mogelijk. Alleen door het geloof zóó te zien, kan gehandhaafd worden, dat gansch het leven verlicht en geleid kan worden, door het in het geloof aanvaarde en gekende Woord van God.

Van groot belang is voorts Kuyper's opvatting omtrent de eenheid, het aan elkaar verbonden en op elkaar aangelegd zijn van de praktische, zakelijke kennis van het eenvoudige volk en de wetenschap der geleerden. De kennis omtrent de Heilige Schrift en de geschapen wereld zooals die bij niet-wetenschappelijk gevormden wordt gevonden en de wetenschappelijke kennis omtrent die beide strijden niet en mogen niet met elkaar strijden. De laatste is een opklaring, een ordening en systematisering van wat in de nuchtere, grondige levenskennis der „gewone” menschen reeds was gegrepen.

70) E. Voto, II, p. 292—315. Uit dit gedeelte zijn de citaten genomen. Zie o.a. ook: Encyclopaedie der Heilige Godgeleerdheid, II, p. 217 v.v.

zij zich naar de broeders moeten schikken om hunne vrijheid niet tot aanstoot voor hen te misbruiken. Dit zij dus het tweede punt, dat de heidenen hunne vrijheid moeten gebruiken zonder schade aan te richten en zonder aan de broeders aanstoot te geven. Maar toch schrijven zij iets stelligs voor: voor zoover het voor dien tijd nuttig was, leeren zij namelijk en wijzen zij aan, met welke dingen zij voor de broeders tot aanstoot konden worden, opdat zij zich voor die dingen wachten; toch brengen zij bij de eeuwige wet Gods, die den aanstoot der broeders verbiedt, niets nieuws van het hunne aan”.

Bij zulk eene uiteenzetting van het besluit van de samenkomst te Jeruzalem in Hand. 15 kan het wel duidelijk zijn, hoe ver Calvijn er verwijderd was, om die samenkomst als eene de kerken met overheidsmacht bevelende vergadering te beschouwen, die zich mocht opmaken om uit eigene autoriteit over de kerken te gaan gebieden en zich in te dringen in die kerken om hare ambtsdragers aan kant te zetten en zelve hun werk daar over te nemen. En uit Calvijn's voorstelling van die samenkomst te Jeruzalem kan men dan ook het rechtmatige van zulke hiërarchische Synodes niet bewijzen.

Nu wees ik in mijne artikelen „Het wezen der meerdere vergaderingen volgens Voetius”, in „De Reformatie” van 29 April 1938 en volgende nummers, aan, dat wij bij Voetius tweeërlei lijn kunnen onderscheiden: die der zuivere beginselen, en die van bepaalde praktijken. Daarom sprak ik van Voetius I en Voetius II. In zijne bovengenoemde brochure wijst Dr van Lonkhuyzen verband aan tusschen de Engelse Presbyterianen, die een kerkrecht leerden als in de Westminsterse Confessie wordt beleden, en Voetius II, en verband ook van beider beschouwingen met de opvatting onzer vaders van de roeping der Overheid, zooals die in Art. 36 (onverkort) van de Nederlandsche Geloofsbelijdenis beleden wordt. Hij spreekt van „een onjuiste Schriftopvatting, van overbrenging van specifieke Oud-Testamentische beginselen, waarnaar de Joodse Kerk werd geregeerd, in de Nieuw-Testamentische bedeeeling”, blz. 9, en schrijft: „De invloed van de Presbyterianen op Voetius en zijn kerkrechtelijke opvattingen — althans in zijn latere periode — wordt door een ieder thans toegegeven”, blz. 13. Na eene Inleiding geeft hij in deze brochure een hoofdstuk De oorsprong dezer dwaling, en vervolgens een De aard dezer dwaling, en dan een De strekking dezer dwaling, en eindelijk een De invoering dezer dwaling, met een Besluit, om ten slotte eene bijlage te geven De Presbyterianen, Voetius II en het nieuwe kerkrecht. Nu is het waar, dat in deze bijlage de vertaling niet steeds zeer correct is, waarop Dr M. Bouwman wijst in „De Heraut” van 30 April j.l., maar vooreerst betreft dit slechts de

Door dit te poneeren kwam Kuyper vierkant te staan tegenover de gangbare, ongeloovige wetenschap. Die immers beschouwde zich mijnenver verheven boven de kennis van den grooten hoop. De massa leeft immers naar haar overtuiging in een schijnwereld en „weet” eigenlijk niets. Hoogstens laten de inwoners van het hoogland der ware wijsheid enkele kruinkens van den rijken maaltijd der goddelijke „Wetenschap” neervallen in de gebieden, waarin de onwetenschappelijke stompers stuurloos in dikke duisternis rondwalen.

Geheel anders Dr Kuyper!

Zeker, hij onderscheidt scherp vóór-wetenschappelijke en wetenschappelijke kennis. Zoo spreekt hij van „tweeërlei theologie”. De eene „theologie” is de kennis Gods, die ieder kind des Heeren bezit en die het eeuwige leven is. De andere is de wetenschappelijke theologie, die beoefend wordt in de hogere scholen.

„Zoo stond men voor twee onderscheidene zaken. Van den eenen kant voor de Kennisse Gods, gelijk die in de Heilige Schrift door God zelf aan al Zijn geroepenen werd aangeboden. Maar ook van den anderen kant voor een breed veld van allerlei diepzinnige, uitgewerkte, en moeilijke studiën, die wetenschappelijk van aard waren.”<sup>72)</sup>

Maar geen oogenblik denkt Kuyper er aan die twee tegenover elkaar te zetten, b.v. als „lagere” tegenover „hogere” kennis. Integendeel die eerste „theologie” is vóórreweg de voornaamste. Immers „zal het een theoloog op zijn sterfbed niets baten, of hij al duizelingwekkend veel van de Godgeleerdheid weet, en het (zal) bij zijn jongsten snik alleen de vraag zijn, of hij die kennis Gods bezit, waarvan Johannes zei: „Dit is het eeuwige leven, dat zij U kennen, den eenig waarachtigen God en Jezus Christus, dien Gij gezonden hebt.”<sup>73)</sup>

Daarom zoekt Dr Kuyper zeer bewust eerst het verdiepen van het geestelijk leven der gemeente, dan, maar dan ook alleen, zal een waarlijk „geestelijke theologie” te voorschijn kunnen komen.<sup>74)</sup>

En precies dezelfde visie vinden we ook ten aanzien van heel de verdere wetenschap.

Eerst het gezonde, gereformeerde leven! Eerst de binding van gansch het menschenleven aan het Woord Gods en dan kan een gereformeerde wetenschap ontstaan.

72) De Heraut; No. 939; 22 Dec. 1895.

73) De Heraut; No. 950; 8 Maart 1896.

74) De Heraut; No. 198; 9 Oct. 1881.

## POPULAIR-WETEN - SCHAPPELUKE SCHETSEN

In Kuyper's lijn.

X. (Slot.)

Met het noemen van nog enkele kuyperiaansche beschouwingen, door de calvinistische wijsbegeerte dankbaar overgenomen, willen we deze schets beëindigen.

Over elk van die zou weer heel veel te zeggen zijn, maar we moeten ons beperken.<sup>70)</sup>

...

Voor alles wijzen we dan op Kuyper's opvatting omtrent het geloof. Terloops werd er reeds iets van gezegd.

Tegenover de Roomsche opvatting, die het geloof teekent als een toevoegsel aan de menselijke natuur, betoogt Dr Kuyper met sterke overtuiging dat het geloof tot de menselijke natuur zelf behoort. „Het moet weer ingezien en begrepen, dat „geloof” een onmisbaar bestanddeel is, dat van onze menselijke natuur niet is weg te denken, zonder dat die natuur verminkt en geschonden is.”

Daar nu de gansche menselijke natuur door de zonde verdorven is geworden, is dat verderf ook tot het oorspronkelijk geloof doorgedrongen. Dat is wat anders en iets veel ernstigers dan dat de mensch het geloof als „hogere functie der menselijke natuur” zou hebben verloren. Neen, de geloofsfunctie als zoodanig is gebleven, maar ze is verdorven, ze werkt in een andere richting, dan ze naar Gods wil moest doen. Ze hecht zich aan afgoden in plaats van aan den eenigen, waren God. Door de zonde is er gekomen „een omslaan van die functie in haar tegendeel”.

70) Zoo bespraken we niet speciaal de door Kuyper met zoo groote beslistheid beleden antithese óók in de wetenschap, wijl in het leven der menscheit en der menschen gelegd. Deze leer is zoo overbekend en werd door de calvin. wijsbegeerte zoo radicaal overgenomen, dat nadere bespreking hier overbodig leek. De antithese kwam bovendien op ieder punt vanzelf voor den dag. Men zie hierover het mooie artikel van Dr K. J. Popma: „Het uitgangspunt van de wijsbegeerte der wetidee en het Calvinisme” in het verzameld werk van Dr C. P. Boodt: „De reformatie van het Calvinistisch denken”, 's-Gravenhage, Uitgeverij Guido de Bres, 1939.

bijlage, en geheel los van deze minder hoofdstrekkende haalde en zonder behoeft te handelen v. argumenten. Britsum m. quasi-geestelijke argum. van hem C. weer overn. Gods besta. doen dat. ijk voor de als Hugo d. mannen som. hunne krach. mentalie.

Perspoelen

Een bad. En dus o. Daar is v. Veel verm. 'Ging vr. dat merkt r. Maar — de polmieke. Ongezouten. Doch van gedoe, van zoo geen ve. En zoo bl. meer en m. Forsch en vervreemdt.

In de oud. waren aller. soonlijcke. Veizen, van. De groep. als Da br. verdacht B. aanbod den. die in de H. waren ze zc.

1) Zoo des. ring van 185. van den Hee. om tegen de. ren!!

Daarom. reforma. uit, maar. der weten. „Ik bedc. die nog ge. flauwing d. een grens. binnen in. moeten on. zich rek. eerst opwa. maal aanv. eigen lev. lingen e. levens b. de Heilige ontsteekt. kweeken. schelijk be. mannen m. langen der. moest ook. immers n. ijk leven, den kent. hebt verkl.

Uit het. naar Kuy. belangrijke. den taak. schapswan. volge van. citeiten. Hij wijst. niet in d. arbeid uit. daarvoor. nuchteren, zoo menig. wetenscha. den ééne. aanstands, moeiing hi. de eerste. Er is dus. zijn, en di. en techn. ontwikkeli. wetenscha.

75) De Ve